

Evaluatie Pilot Natuursprong

Mariëtte Custers

December 2008

Illustraties: Mariëtte Custers

Foto voorblad: Op veilige afstand kijken naar de Galloway runderen
(Stadswaard, Nijmegen)

©2008 Alterra

Postbus 47, 6700 AA Wageningen

Tel: (0317) 48 07 00; fax: (0317) 41 90 00; e-mail: info.alterra@wur.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Inleiding.....	6
Natuursprong	6
Methode.....	7
De kinderen	8
Informatie <i>over</i> de kinderen.....	8
Informatie <i>van</i> de kinderen	10
De afnemers.....	12
Vragen met betrekking tot de locaties	12
Vragen met betrekking tot het programma in relatie tot de kinderen.....	14
Vragen over de organisatie	16
Terugblikkend.....	17
Aanbevelingen.....	19
Bijlage 1 – Agenda evaluatievergadering projectteam Natuursprong Breda	20
Bijlage 2 – Vragenformulier voor de kinderen.....	22

Samenvatting

In april 2008 is het startsein gegeven voor Natuursprong. Dit project wordt gedragen door drie organisaties: Staatsbosbeheer, NISB en Jantje Beton. Natuursprong is een bewegings- en spelprogramma dat speciaal voor dit project door het NISB is ontwikkeld en wordt uitgevoerd in natuurgebieden van Staatsbosbeheer. In september en oktober 2008 zijn er in Nijmegen en Breda pilotprogramma's aangeboden. Deze zijn op verzoek van Staatsbosbeheer geëvalueerd, met als doel een grootschaligere pilot, die in 2009 zal worden uitgezet, te verbeteren. De evaluatie van de onderlinge samenwerking en afstemming tussen de partijen en de organisatorische randvoorwaarden (de proces-evaluatie) is door het NISB uitgevoerd. De voorliggende notitie heeft betrekking op een inhoudelijke evaluatie van de pilot. Deze inhoudelijke evaluatie is gebaseerd op het bijwonen van pilots en evaluatievergaderingen met deelnemende partijen (BSO, jeugdwerk en brede school) in Breda en in Nijmegen. Verder hebben de kinderen die aan de pilot hebben deelgenomen via een vragenformulier hun mening kenbaar kunnen maken.

Aan de pilot in Nijmegen hebben over 5 dagen verdeeld in totaal 67 kinderen tussen 6 en 12 jaar deelgenomen. In Breda is de pilot op 4 dagen aangeboden en hebben in totaal 151 kinderen tussen 4 en 12 jaar meegedaan. De kinderen komen uit alle inkomensgroepen. Opvallend is dat ongeveer de helft van alle kinderen een allochtone achtergrond heeft. Veel kinderen komen uit wijken waar groen wel in de buurt is, bijvoorbeeld een stadspark, maar waar ze zelf weinig komen. Ook sport- en spelvoorzieningen ontbreken vaak in de eigen omgeving.

De evaluatie heeft uiteindelijk tot de volgende aanbevelingen geleid:

Met betrekking tot de organisatie:

- Zorg ervoor dat alle contacten met (potentiële) afnemers via één contactpersoon lopen.
- Hou er rekening mee dat afnemers en spelleiders 6 maanden van tevoren willen weten wanneer activiteiten plaatsvinden om ze te kunnen opnemen in hun planning.
- Geef begeleiders van de kinderen een duidelijke rol tijdens de activiteiten en zorg er dan ook voor dat ze herkenbaar zijn.
- Informeer de spelleiders over aantallen en leeftijden van deelnemers en over het aantal begeleiders dat bij de activiteiten kan worden ingezet.
- Communicatie is een sleutelwoord in het geheel, niet alleen richting afnemers en spelleiders, maar ook richting ouders, bijvoorbeeld over geschikte kleding. Zorg ook voor een goede overdracht van informatie wanneer er sprake is van vervanging van spelleiders, afnemers of begeleiders.

Met betrekking tot de programmering:

- Elke afnemende instantie heeft eigen wensen ten aanzien van de dag en het tijdstip waarop ze aan een programma als Natuursprong willen meedoen. Dat betekent dat ook andere momenten dan woensdagmiddagen en vakantiedagen voor de pilot in aanmerking komen. Vraag potentiële afnemers naar hun voorkeuren en stem die af met de spelleiders. De periode van april/mei tot half oktober wordt qua weersverwachting en temperatuur het meest geschikt geacht.
- Ga na in hoeverre Natuursprong kan worden ingebed in activiteiten die door de gemeenten in gang worden gezet of gesteund.

Met betrekking tot het programma:

- Pas het programma op onderdelen aan, zodat het beter aansluit bij de wensen en mogelijkheden van verschillende leeftijdsgroepen. Een voorbeeld hiervan is het aanpassen van het Zweeds Loopspel zodat ook kinderen die nog niet goed kunnen lezen, zelfstandig aan het spel kunnen deelnemen. Een ander voorbeeld is het opnemen van survivalachtige activiteiten waardoor kinderen uit groep 7/8 meer zullen worden aangesproken.
- Verstrek (ter plekke) informatie over de natuur in de gebieden, maar ook over spelmogelijkheden of hulpmiddelen om een speurtocht uit te zetten.

Met betrekking tot een evaluatie:

- Informeer afnemers over het feit dat een pilot wordt geëvalueerd en wat daarbij van hen wordt verwacht. Maak bijvoorbeeld ook afspraken over het invullen van evaluatieformulieren door de kinderen.

Het Zweeds Loopspel spelen in de Stadswaard in Nijmegen

Inleiding

In april 2008 is het startsein gegeven voor een speel- en beweegprogramma voor kinderen, Natuursprong genaamd. Het project wordt gedragen door drie organisaties: Staatsbosbeheer, NISB en Jantje Beton. In september en oktober 2008 zijn er in Nijmegen en Breda pilotprogramma's aangeboden. Staatsbosbeheer heeft aan Alterra, onderzoeksinstituut van Wageningen Universiteit en Researchcentrum, gevraagd deze pilots inhoudelijk te evalueren. De evaluatie van de onderlinge samenwerking en afstemming tussen de partijen en de organisatorische randvoorwaarden (de proces-evaluatie) is door het NISB uitgevoerd. Het doel van de evaluaties is om een grootschaligere pilot van Natuursprong, die in 2009 zal plaatsvinden, te verbeteren. De resultaten van de inhoudelijke evaluatie zijn in deze notitie vastgelegd, voorafgegaan door enige informatie over het project Natuursprong en een beschrijving van de gevolgde werkwijze.

Natuursprong¹

Staatsbosbeheer wil de komende jaren investeren in gastheerschap en kiest daarbij voor jeugd en gezondheid. Deze keuze is ingegeven vanuit het besef dat de doelgroep jeugd op dit moment een groep is die in minder dan gemiddelde mate wordt bediend. Zo blijkt uit de monitor van de nota Ruimte (Ruimtelijk Planbureau en het Milieu- en Natuur Planbureau, 2006) dat een kwart van de inwoners van de 31 grootste gemeenten van Nederland heeft aangegeven dat er in hun buurt geen groen aanwezig is om in te spelen. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat er een relatie bestaat tussen natuur en gezondheid. Kinderen worden in een natuurlijke omgeving meer uitgedaagd tot exploratief en creatief gedrag ten opzichte van een niet-natuurlijke omgeving. Pedagogen kennen aan deze vormen van speelgedrag een speciale waarde toe omdat dit speelgedrag een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van vaardigheden zoals abstract denkvermogen en zelfvertrouwen (Spelen in het groen, A. van den Berg, 2007).

Bewegen en buiten spelen staan ook hoog op de beleidsagenda's van de lokale en landelijke politiek. Deze belangstelling is te danken aan een aantal ontwikkelingen:

- Vanuit het veld komen aanhoudende noodkreten over de teruglopende mogelijkheden voor kinderen om buiten te spelen.
- Het probleem van overgewicht groeit zichtbaar.
- Verschillende onderzoeken wijzen uit dat contact met de natuur van groot belang is, maar ook dat met name jeugd steeds minder contact heeft met de natuur (Jaarverslag 2006, Netwerk 'Ruimte voor de jeugd').

Bij de aandacht van Staatsbosbeheer voor jeugd en gezondheid is spelen en bewegen in de natuur het uitgangspunt. In 2007 heeft Staatsbosbeheer daarom het initiatief genomen om de mogelijkheden voor het ontwikkelen van een bewegingsproject voor alle basisschoolkinderen uit (middel)-grote steden te onderzoeken. Dit is voor Staatsbosbeheer een nieuw terrein. Op basis van de ontbrekende expertise is gezocht naar samenwerkingspartners op het gebied van 'gezond bewegen' en van 'doelgroepbenadering jeugd in stedelijke omgeving'. In het *Nederlands Instituut voor Sport en Beweging* (NISB) en *Jantje Beton* zijn geschikte samenwerkingspartners gevonden. De

¹ Deze informatie is gebaseerd op een samenvatting van het projectvoorstel van mevr. E. van de Wiel (februari 2008), een (concept-)beslisdocument getiteld 'Natuursprong; Buitenspelen is natuurlijk bewegen' (oktober 2007) en de brochure 'Natuursprong; bewegen is natuurlijk buitenspelen' (Staatsbosbeheer, voorjaar 2008).

expertises van de organisaties sluiten goed bij elkaar aan: NISB is deskundig op het gebied van gezond bewegen, Staatsbosbeheer heeft terreinen dicht bij de stad en Jantje Beton zoekt naar ruimte en kansen voor kinderen om te spelen.

Door middel van project Natuursprong willen de organisaties kinderen laten kennismaken met spelen in een natuurlijke omgeving. Natuursprong richt zich daarbij in eerste instantie op buitenschoolse activiteiten. Doelgroepen zijn de Buitenschoolse Opvang (BSO), jeugdwerk en de brede school. Kinderen gaan in groepsverband naar buiten en volgen in gebieden van Staatsbosbeheer een bewegingsprogramma. In het bewegingsprogramma, dat speciaal door NISB voor dit project is ontwikkeld, hebben ook spelactiviteiten een plek. Het programma richt zich op kinderen van 4 tot 12 jaar; voor de verschillende leeftijdsgroepen zijn er verschillende programmaonderdelen. Het is de bedoeling dat kinderen ook na het volgen van het programma de weg naar natuurgebieden zullen vinden, samen met leeftijdgenoten en ouders.

Om de pilot mee vorm te geven, is contact gezocht met gemeenten, provinciale sportraden en jeugdwerkers. Dit heeft geresulteerd in samenwerking met de Gelderse Sport Federatie en Breda-Actief, die spelleiders/begeleiders voor de pilot in respectievelijk Nijmegen en Breda hebben geleverd.

Methodie

Om een grootschaligere pilot van Natuursprong, die in 2009 zal worden uitgezet, te optimaliseren, heeft Staatsbosbeheer behoefte aan informatie. Het gaat daarbij om praktische informatie, zoals het oordeel van de afnemers over de locaties of over de aanwezige voorzieningen, maar ook om waardeoordelen: hoe waarderen de kinderen het programma? Hoe waarderen de afnemers het programma en nodigt het uit om volgend jaar weer aan Natuursprong mee te doen, of om zelf vergelijkbare activiteiten in hun planning op te nemen? Enzovoort.

Om aan antwoorden op deze vragen te komen, is gebruik gemaakt van meerdere methoden en bronnen. Zowel in Nijmegen als in Breda is er een pilot bijgewoond², om een indruk te krijgen van het gebied, het programma en (de reacties van) de kinderen.

Ook zijn de evaluatievergaderingen met de afnemers bijgewoond, zowel in Nijmegen als in Breda. De vragen bestemd voor de afnemers zijn in de vorm van agendapunten tijdens deze vergaderingen aan de orde gekomen (Bijlage 1). De agenda is enige tijd voor de vergadering aan de deelnemers verstrekt, zodat zij zich op de onderwerpen konden voorbereiden.

Een derde bron van informatie vormden de kinderen zelf. Zij konden een vragenformulier invullen dat ze van de pilotprojectleider of van de contactpersoon van de afnemende organisatie kregen (Bijlage 2). Bovendien konden de vragen vanaf begin oktober via de website van Natuursprong worden beantwoord.

In de volgende paragrafen zal eerst worden ingegaan op informatie over en van de kinderen en vervolgens op informatie uit de evaluatievergaderingen met de afnemers. De aanbevelingen waartoe de informatie leidt, zijn opgenomen in de laatste paragraaf van deze notitie.

² Van de drie keer dat een pilot zou worden bijgewoond is één keer niet doorgedaan omdat de afnemer op die laatste dag van de pilot afzag van deelname.

De kinderen

Informatie over de kinderen

In beide steden is de pilot op woensdag 10 september van start gegaan. Eind oktober zijn de activiteiten beëindigd. In totaal is er op 10 dagen een pilotprogramma aangeboden, waaraan in Nijmegen in totaal 67 en in Breda ongeveer 151 kinderen hebben deelgenomen (zie Tabel 1 en 2). Zowel in Nijmegen als in Breda is een aantal van deze kinderen op meerdere dagen aanwezig geweest, zoals oorspronkelijk ook was bedoeld: aan de verschillende groepen zou op één, twee of drie dagen een programma worden aangeboden. Welke groep op hoeveel dagen aan het programma kon meedoen, is van tevoren door de organisatoren bepaald. Zo is in Nijmegen een driedaags programma aangeboden aan de Open Wijk School (OWS; elders Brede School genoemd). Hoeveel kinderen ook werkelijk op alle drie de dagen hebben meegedaan, is echter niet bekend. Gezien de aantallen per keer kunnen dit er niet meer dan 5 zijn geweest. In Breda is de groep uit de wijk, geworven via Surplus Welzijn, uitgenodigd voor zowel woensdag 10 september als vrijdag 17 oktober. De samenstelling van deze groepen was echter niet gelijk en het is niet bekend hoeveel kinderen op beide dagen hebben meegedaan. Globaal genomen heeft elk kind één of twee keer aan Natuursprong meegedaan.

In zijn algemeenheid kan worden vastgesteld dat de intentie van de initiatiefnemers van Natuursprong om kinderen van verschillende groepen het programma op een verschillend aantal dagen te laten volgen, niet is gerealiseerd. Dit is deels toe te schrijven aan het wegvallen van de tweede middag voor de BSO in Nijmegen, maar ook praktische zaken als de beschikbaarheid van groepen en het samenvallen van Natuursprong met de start van de verkoop van kinderpostzegels (24 september) hebben hierbij een rol gespeeld.

Tabel 1. Overzicht van het aantal deelnemers (en hun achtergrond) in Nijmegen

Dag	Deelnemer	Organisatie	Leeftijd	Verwacht	Geweest
Wo 10 sept	1 ^e dag OWS	OpenWijkSchool		16	9
Wo 17 sept	2 ^e dag OWS	OpenWijkSchool	10-12 jaar	16	10
Wo 24 sept	3 ^e dag OWS	OpenWijkSchool		10	5
Wo 1 okt	Jantje Betondag	Tandem Welzijn	6-9 jaar	36	27
Di 14 okt	1 ^e dag BSO	KION	6-12 jaar	26	16
Do 16 okt	2 ^e dag BSO	KION	6-12 jaar	19	0
Totaal:				123	67

KION = kinderopvang Nijmegen

Tabel 2. Overzicht van het aantal deelnemers (en hun achtergrond) in Breda

Dag	Deelnemer	Organisatie	Leeftijd	Verwacht	Geweest
Wo 10 sept	1 ^e dag Wijkwerk / Jantje Beton	Surplus Welzijn	4-12 jaar	40	± 46
Ma 13 okt	BSO	Kober Kindercentra	7-12 jaar	38	± 38
Vr 17 okt	2 ^e dag Wijkwerk	Surplus Welzijn	4-12+ jaar	40	± 46
Di 28 okt	Brede School	(via Breda- Actief	Groep 4/5	21	21
Totaal:				139	151

In Breda waren de groepen niet alleen groter dan in Nijmegen, maar de leeftijden ook meer gespreid. Zo bestond de groep die op 17 oktober deelnam zowel uit een flink aantal jonge kinderen als uit een aantal kinderen dat de basisschool al achter zich had liggen. Over het geheel genomen waren de kinderen echter in de leeftijd van 6 tot 12 jaar en er waren geen opvallende verschillen tussen aantallen jongens en meisjes (exacte cijfers hierover ontbreken).

De Nijmeegse kinderen die via OWS en Tandem aan de activiteiten hebben deelgenomen, komen uit de wijken Tolhuis en Zwanenveld. In beide wijken is het aandeel allochtonen groter dan gemiddeld in Nijmegen. Kleine delen van de wijken worden gekenmerkt door veel sociaal-maatschappelijke problemen en weinig sociale samenhang. Voor het overgrote deel van beide wijken geldt echter dat het gemêleerde wijken zijn met zowel huur- als koopwoningen en zonder opvallende problematiek (afgezien van enige 'stadse' problemen rond het winkelcentrum van Zwanenveld). In beide wijken zijn weinig sport- en spelvoorzieningen voor de jeugd voorhanden, maar er is wel een park in de buurt. De BSO die aan Natuursprong heeft deelgenomen, is gevestigd in een meer oostelijk gelegen deel van Nijmegen. De kinderen die er worden opgevangen, komen veelal uit gezinnen waarvan beide ouders werken, of ze hebben alleenstaande, werkende ouders.

In Breda is er door alle partijen naar gestreefd, kinderen mee te laten doen die normaliter niet in het bos komen. Kober kinderopvang (BSO) heeft een aantal locaties in de directe omgeving van het Speelbos. Voor Natuursprong zijn echter kinderen uitgenodigd van een locatie in Roosendaal en uit twee wijken in het noordelijk deel van Breda. Deze kinderen komen veelal uit achterstandswijken en zijn zelf voornamelijk van autochtone afkomst. De kinderen die via Surplus Welzijn aan de pilot hebben meegedaan, hebben daarentegen veelal een allochtone achtergrond, meestal Marokkaans. Deze kinderen komen eveneens uit het noorden van Breda en hebben weliswaar groen in de buurt, maar kennen het Speelbos niet. Ook voor de kinderen die via de Brede School aan de pilot hebben deelgenomen, geldt dat ze vaak uit het noordelijk deel van Breda en uit achterstandswijken komen.

Boompje klimmen in de Stadswaard in Nijmegen

Informatie van de kinderen

Vraag het de betrokken organisaties, sla de media er op na, of bekijk de foto's en het wordt duidelijk dat de kinderen het erg naar hun zin hebben gehad. Staatsbosbeheer wilde ook graag van de kinderen zelf weten hoe ze over deze pilot dachten. Daartoe is er een vragenformulier ontwikkeld (zie Bijlage 2). Via de contactpersonen van de afnemende organisaties is ervoor gezorgd dat kinderen die al hadden meegedaan voordat de evaluatie kon worden gestart, alsnog een vragenformulier kregen. De andere kinderen vonden het formulier in het tasje met aandenken aan Natuursprong. Bovendien kon het formulier via de website van Natuursprong worden ingevuld en vervolgens gemaïld of gepost. Alle (bekende) contactpersonen zijn benaderd met het verzoek de kinderen nog eens aan het formulier te herinneren. Desondanks viel de respons tegen: er zijn zes formulieren per post binnengekomen en één via de website.

In Breda namen drie jongens en één meisje de moeite om te reageren, in Nijmegen waren het twee meisjes en één jongen. De jongste was vijf jaar, de oudste negen. Ze waren allemaal even enthousiast in hun reacties: ze vonden het allemaal 'heel erg leuk' (6x) of 'wel leuk' (1x). De activiteiten die als leukste werden benoemd, waren divers en varieerden van schelpen zoeken tot paarden aaien, met de kabelbaan gaan en verstoppertje spelen. Op de vraag wat ze helemaal niet leuk hadden gevonden, werd in de helft van de gevallen geantwoord dat ze alles wel leuk hadden gevonden. Slechts een enkeling had slechte herinneringen aan het lopen of aan het springen in de modder. Door deelnemers van de BSO in Nijmegen werd nog aangegeven dat ze vooral het Zweeds Loopspel erg leuk vonden, maar het beginspel (jagerbal en zaklopen) konden ze niet zo waarderen. Het hoeft niet te verbazen dat alle kinderen lieten weten, graag nog eens in het gebied te gaan spelen, al meldde slechts één jongen dat hij er daarna ook inderdaad nog eens was geweest. Twee jongens lieten weten dat ze vaak in het bos in Breda komen, maar er tussen de pilot en het invullen van de vragenlijst nog niet terug waren geweest. Dat zou verband kunnen houden met de korte tijd tussen de deelname aan de pilot en het beantwoorden van de vragen, zoals ook andere kinderen aangaven. De afstand tot het gebied zou hierin ook een rol kunnen hebben gespeeld, waarover meer in de volgende paragraaf.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat alle deelnemende partijen weten dat een activiteit/pilot wordt geëvalueerd en dat daartoe vragenformulieren moeten worden ingevuld. Gezien de beperkte tijd die het invullen kost, zou die tijd ook in het programma kunnen worden ingeruimd, voordat de kinderen weer vertrekken. De pen die daarbij nodig is, kan bijvoorbeeld als 'dankjewel' worden meegegeven.

Stadswaard Nijmegen

De Stadswaard in Nijmegen is een uiterwaardengebied langs de Waal. Het strand en het water nodigen niet alleen op zomerse dagen uit voor een bezoek, maar had ook op de kinderen die meededen aan Natuursprong een grote aantrekkingskracht. Het gebied is vrij open, maar vanwege de grootte, het wat glooiende landschap en de diverse bosschages niet in een keer te overzien. Ten behoeve van de pilot was een deel van het natuurgebied afgescheiden van de rest, zodat kinderen en dieren (er lopen Galloway runderen en Koniksparden) niets van elkaar hoefden te vrezen. Onder begeleiding was het mogelijk door het gebied te struinen en in bomen te klimmen. Spelletjes werden gedaan op het gras, bij de toegang tot het gebied, en op en bij het strand.

Het Speelbos Boeverijen in Breda maakt deel uit van het Mastbos en is voorzien van een aantal 'speelaanleidingen', zoals een waterpomp, kabelbaan, touwbaan en mogelijkheden om hutten te bouwen. Ook zijn er picknicktafels en banken aanwezig. De aard van het terrein brengt met zich mee dat het minder snel in één oogopslag is te overzien. In Speelbos Boeverijen is tijdens de pilot gebruik gemaakt van een aantal aanwezige speelaanleidingen en zijn er spelletjes gedaan op het grasveld nabij de waterpomp.

Verstopperkje spelen in Speelbos Boeverijen - Breda

De afnemers

Enige tijd voor de geplande evaluatievergaderingen is aan alle deelnemende organisaties – ‘afnemers’ – een vragenlijst verstrekt in de vorm van een agenda (zie Bijlage 1). In Nijmegen heeft elke contactpersoon de vragen beantwoord en naar de pilotprojectleider gemaïld, ook al omdat twee van de drie dames niet bij de vergadering aanwezig konden zijn. Deze informatie is aangevuld met informatie van een begeleidster van de BSO-groep. In Breda zijn alle vragen tijdens de evaluatievergadering, waarbij wel alle partijen vertegenwoordigd waren, behandeld.

De vragen waarop Staatsbosbeheer een antwoord wilde hebben, zijn verdeeld over vier onderwerpen³:

- Vragen met betrekking tot de locaties
- Vragen met betrekking tot het programma in relatie tot de kinderen
- Vragen over de organisatie
- Terugblikkend...

In deze paragraaf worden de antwoorden van de afnemers per onderwerp beschreven en van conclusies voorzien. Een enkele keer hadden de afnemers in Breda een andere mening over een onderwerp dan die in Nijmegen, bijvoorbeeld over ‘slechtweervoorzieningen’. Waar dat het geval is, wordt het onderscheid duidelijk aangegeven.

■ Vragen met betrekking tot de locaties

Het terrein

De afnemers zijn over beide gebieden positief: de gebieden zijn voldoende groot en het landschap is afwisselend, met als bijkomend voordeel dat er voldoende mogelijkheden zijn voor veel verschillende activiteiten. De afstand even buiten beschouwing gelaten, nodigen de gebieden zeker uit om er vaker naar toe te gaan, ook al omdat beide terreinen vrij en gratis toegankelijk zijn. In hoeverre daar werkelijk gebruik van zal worden gemaakt door de kinderen en hun ouders, zal volgens een aantal afnemers vooral afhangen van de bereidheid van de ouders om naar een gebied te gaan. De aanwezigheid van picknicktafels en bankjes – die in Nijmegen ontbreken – zal daar naar verwachting aan bijdragen. Ook wordt op beide locaties voorgesteld het gebied van bordjes te voorzien, zowel met informatie over de natuur, als bordjes met spelsuggesties of mogelijkheden om een speurtocht uit te zetten. De afnemers zijn van mening dat de kinderen minstens twee keer in een gebied moeten zijn geweest om er ook na Natuursprong, met ouders of een groep, naar toe te gaan. De meeste afnemers vinden het belangrijk de ouders daarbij te betrekken: als ouders meegaan en enthousiast worden, zullen zij de kinderen stimuleren om de natuur in te gaan om te spelen.

Conclusie: beide pilotgebieden zijn groot genoeg en goed bruikbaar voor veel verschillende activiteiten. Ze nodigen ook uit om er naar terug te gaan. De aanwezigheid van picknicktafels en bankjes zal een gebied naar verwachting nog aantrekkelijker maken. Om er regelmatig terug te keren – met ouders, vriendjes, klasgenoten – is het van belang dat kinderen minstens twee keer in het gebied zijn geweest. Bovendien is daarbij een belangrijke rol voor de ouders weggelegd: als zij betrokken en enthousiast raken, zullen zij ook gemakkelijker met de kinderen terugkeren naar het gebied. Verder stellen de afnemers voor om bordjes met informatie over de natuur en met speeltips of een speurtocht in het gebied te plaatsen. Overigens kan dergelijke informatie ook bijvoorbeeld op een website of als folder worden verstrekt.

³ De agendapunten over samenwerking en afstemming, organisatorische randvoorwaarden en meerwaarde van Natuursprong houden verband met de evaluatie van het proces, die door Carolien Daniëls van het NISB is uitgevoerd.

Bereikbaarheid

Beide speelterreinen zijn goed bereikbaar, mits in vervoer wordt voorzien. Voor bijna alle kinderen die aan de pilots hebben meegedaan, is de afstand tot de speelterreinen te groot om ze per fiets te bezoeken. De kinderen in Breda zouden ongeveer een uur moeten fietsen om er te komen. Nog afgezien van enkele praktische bezwaren (moegespeeld moeten ze ook weer een uur terug fietsen) vindt men dat alleen een optie voor de wat oudere kinderen (9+). In Nijmegen is de afstand voor de kinderen van de BSO minder groot en is de Stadswaard goed per fiets bereikbaar, maar kinderen uit Tolhuis en Zwanenveld kunnen er niet zo gemakkelijk naar toe. Lopend zijn beide gebieden voor geen enkele groep bereikbaar. Openbaar vervoer is met name in Breda een goede optie: de bus stopt dicht bij de toegang tot het Speelbos. In Nijmegen ligt de bushalte wat verder weg, aan de Ubbergseweg of (iets verder weg) bij museum het Valkhof. Vanaf het Valkhof is het een klein kwartiertje lopen tot aan de ingang van de tadswaard.

Conclusie: de pilotgebieden zijn goed bereikbaar, maar ze bevinden zich niet op loop- of fietsafstand van de meeste groepen die aan Natuursprong hebben meegedaan.

'Slechtweervoorzieningen'

In Nijmegen heeft de BSO de laatste middag verstek laten gaan vanwege vooruitzichten op slecht weer. Dat heeft er onder andere toe geleid dat het onderwerp 'slechtweervoorzieningen' uitgebreid in de evaluatievergadering aan de orde is gekomen. Over het algemeen zijn de afnemers van mening dat regen (-achtig weer) geen reden is om niet buiten te gaan spelen. In Breda heeft Surplus Welzijn dan ook steeds aan kinderen en ouders laten weten dat Natuursprong altijd zou doorgaan, behalve wanneer het zou onwederen. Als het hard regent, is er altijd wel een plek te vinden om te schuilen. Een ruimte waar men binnen kan schuilen, vinden de afnemers niet noodzakelijk. Als daar toch behoefte aan is, kan (in Breda) worden uitgeweken naar de nabij gelegen etablissementen. In Nijmegen is een voorstel om te zorgen voor een aantal regencapes, laarzen en sokken met open armen ontvangen. Uit oogpunt van hygiëne is het verstrekken van sokken en laarzen echter niet aan te bevelen. In Breda zijn de afnemers van mening dat dit de verantwoordelijkheid van de ouders is. Belangrijk is vooral je te realiseren dat niet elke ouder meteen aan laarzen en jassen denkt bij de aankondiging van een buitenactiviteit. De communicatie hierover is daarom van belang. Wordt een groep door de regen overvallen, kunnen altijd nog van aanwezige vuilniszakken regencapes worden gemaakt.

Conclusie: over de vraag of er voorzieningen moeten worden getroffen voor slechte weersomstandigheden zijn de meningen verdeeld. De ene groep vindt dit de verantwoordelijkheid van de ouders – die daarover wel regelmatig en goed moeten worden geïnformeerd – de andere is bereid zelf voorzieningen te treffen. Uit oogpunt van hygiëne is het verstrekken van sokken en laarzen echter niet aan te bevelen; regencapes of vuilniszakken waar die van kunnen worden gemaakt, zijn wel vaak voorhanden. Iedereen is het er verder over eens dat regen(achtig weer) op zichzelf geen reden is om activiteiten af te gelasten.

Sanitaire voorzieningen

Ten behoeve van de pilot heeft Staatsbosbeheer zowel in de Stadswaard als in Speelbos Boeverijen een container geplaatst waarvan een deel dient om spelmateriaal op te slaan en het andere deel plaats biedt aan een chemisch toilet. De toiletten zijn alleen tijdens Natuursprong toegankelijk. De afnemers in Nijmegen zijn positief over deze sanitaire voorzieningen. In Breda zijn de meningen verdeeld. Enerzijds heeft men de aanwezigheid van een toilet als een 'extraatje' ervaren, anderzijds meent men dat deelnemers in een bos geen toilet verwachten, zich instellen op de afwezigheid ervan,

en bij hoge nood altijd nog het bos in kunnen lopen. (Van die laatste optie is Staatsbosbeheer echter absoluut geen voorstander.) In de buurt van het Speelbos in Breda zijn diverse horecagelegenheden. Een afnemer stelt voor het geld van de huur voor de container te gebruiken om met de deelnemers aldaar iets te gaan drinken en van de toiletten gebruik te maken. Daartoe zouden er afspraken met de betreffende ondernemers moeten worden gemaakt.

Conclusie: de meningen over sanitaire voorzieningen zijn verdeeld en lijken verband te houden met de locatie van het speelterrein. Per locatie zou bekeken kunnen worden of er wel of geen noodzaak tot het plaatsen van een toiletvoorziening is. Waar die op loopafstand aanwezig zijn, zouden er met plaatselijke horeca-ondernemers afspraken kunnen worden gemaakt over toiletbezoek. Dit kan dan worden gecombineerd met het aanbieden van een consumptie. In ieder geval wil Staatsbosbeheer voorkomen dat bezoekers hun behoefte in de natuurgebieden doen.

Krabbetjes (onder)zoeken langs de Waal in Nijmegen

■ Vragen met betrekking tot het programma in relatie tot de kinderen

Programma

Het programma is algemeen positief ontvangen. Met in achtneming van enkele kanttekeningen wordt het programma geschikt geacht voor kinderen van 6 tot 12 jaar. De kanttekeningen zijn dat de jongsten uit deze groep vaak nog niet voldoende kunnen lezen om bijvoorbeeld zelfstandig aan het Zweeds Loopspel mee te kunnen doen. Zo'n spel kan wel worden aangepast, zodat ook kleine kinderen vragen begrijpen en kunnen beantwoorden. Voor oudere kinderen zou het goed zijn om wat meer survivalachtige activiteiten in het programma op te nemen. Ook vanwege dergelijke verschillen in mogelijkheden en behoeftes is het aan te bevelen om kinderen naar leeftijd in te delen in verschillende groepen.

Conclusie: het programma is positief ontvangen. Voorgesteld wordt om het op enkele onderdelen aan te passen zodat het beter aansluit bij de wensen en mogelijkheden van verschillende leeftijdsgroepen. Jongere kinderen zijn bijvoorbeeld gebaat bij wat aanpassingen aan het Zweeds Loopspel, zodat ze het ook kunnen spelen als ze nog niet zo goed kunnen lezen. Oudere kinderen hebben behoefte aan wat meer survivalachtige activiteiten. Mede vanwege dergelijke verschillen is het aan te bevelen kinderen in te delen in verschillende leeftijdsgroepen.

Doelgroep

De initiatiefnemers van Natuursprong hebben nadrukkelijk de bedoeling zich te richten op alle kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar, ongeacht hun achtergrond. Het programma wordt door de afnemers ook voor elke doelgroep geschikt geacht: in alle doelgroepen zijn er kinderen te vinden die niet of nauwelijks buiten komen en daar door hun ouders niet toe worden gestimuleerd. Staatsbosbeheer zelf heeft zich vooral verheugd in de grote belangstelling voor de pilot van kinderen met een allochtone achtergrond. Ondanks de intentie om Natuursprong aan alle kinderen aan te bieden, is toch de vraag ter sprake gekomen op welke groep men zich zou moeten richten wanneer er moet worden gekozen, bijvoorbeeld omdat het aantal groepen of deelnemers moet worden beperkt. In Nijmegen gaat dan de voorkeur uit naar kinderen die via het welzijnswerk of OWS worden geworven. De veronderstelling daarbij is dat ouders van BSO-kinderen meer mogelijkheden hebben om zelf met hun kinderen eropuit te trekken. BSO Breda geeft aan dat ook kinderen die wel eens in het bos komen, via Natuursprong kunnen kennismaken met nieuwe facetten van het bos en met andere speelmogelijkheden.

Conclusie: Natuursprong wil zich nadrukkelijk richten op alle kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar, ongeacht hun achtergrond. Voor elke benaderde doelgroep heeft het programma wel zijn waarde. Zou er, ondanks de uitgangspunten van Natuursprong, toch gekozen moeten worden, dan gaat de voorkeur in Nijmegen uit naar kinderen die via de OWS en het welzijnswerk worden geworven.

Afname

De afnemers zijn positief over het programma en zeker geïnteresseerd er vaker gebruik van te maken. Daarbij spelen wel afstand en financiën een rol: gelet op de kosten van vervoer verwachten afnemers dat ze maar een enkele keer per jaar aan een programma kunnen meedoen. Met het oog op natuur die op loopafstand voorhanden is, pleiten de afnemers in beide steden er dan ook voor om vergelijkbare programma's in de eigen omgeving aan te bieden. Overigens zou van de kinderen gerust een bijdrage mogen worden gevraagd (een vraag naar aanleiding van het afzeggen van de groep in Nijmegen). De meningen zijn verdeeld over de vraag of een bijdrage per kind voorkomt dat een groep verstek laat gaan. Los daarvan is in Nijmegen opgemerkt dat activiteiten vaak meer waarde hebben voor de deelnemers wanneer er een bijdrage wordt gevraagd dan wanneer ze gratis zijn. Gelet op de achtergrond van de kinderen wordt een bijdrage van ongeveer 1 euro per kind voorgesteld. In deze discussie is niet ter sprake gekomen dat deelname aan Natuursprong, na afloop van de pilot, voor de afnemers niet gratis zal zijn. Of afnemers op hun beurt een bijdrage aan de kinderen vragen, zal zich buiten het blikveld van Natuursprong afspelen.

Conclusie: de afnemers zijn zeker geïnteresseerd in afname van Natuursprong. Gelet op enkele praktische en financiële aspecten van deelname zou men wel liever gebruik maken van natuur in de eigen omgeving. Van de kinderen zou een bijdrage (van bijvoorbeeld 1 euro per keer) mogen worden gevraagd; de activiteit zou daarmee (nog meer) in aanzien stijgen. Na de pilotperiode zal voor deelname aan Natuursprong echter betaald moeten worden en zullen afnemers zelf over kinderbijdragen beslissen.

■ Vragen over de organisatie

Organisatie pilot

Over de organisatie van de activiteiten ter plekke zijn de afnemers over het algemeen tevreden. In Breda is wel ter sprake gekomen dat de organisatie van de pilot erg laat op gang is gekomen. Programma's van afnemers zitten snel vol; men is nu druk bezig met de planning voor heel 2009. Om een activiteit in een planning te kunnen opnemen, is het noodzakelijk minstens 6 maanden van tevoren de data te kennen waarop de activiteit wordt aangeboden. Tijdige informatie over data is niet alleen van belang voor de afnemers, maar ook voor de instanties die spelleiders leveren.

Conclusie: om Natuursprong in een planning te kunnen opnemen, willen afnemers en spelleiders minstens 6 maanden van tevoren weten wanneer de activiteiten zullen plaatsvinden.

Werving

Voor deze pilot zijn eigen netwerken gebruikt om deelnemers te werven. In beide steden zijn enkele contacten gelegd door de pilotprojectleiders en andere door de instanties die de spelleiders leverden. Op grond van de ervaringen van deze pilot is men in beide steden tot de conclusie gekomen dat het belangrijk is dat alle contacten via één contactpersoon lopen. In Nijmegen heeft de pilotprojectleider aangegeven zelf de contacten met afnemers te willen onderhouden, in Breda is daarover nog geen uitspraak gedaan.

Ten aanzien van de concrete werving bij de kinderen is in Nijmegen de suggestie gedaan daar een sportdocent/spelleider bij te betrekken. Een enthousiast verhaal van een kenner prikkelt het voorstellingsvermogen en enthousiasme van de kinderen meer dan de flyer die is gebruikt, aldus deze afnemer.

Conclusie: het is belangrijk dat alle contacten met afnemers via één contactpersoon namens Natuursprong lopen. De werving van de kinderen kan extra aantrekkelijk worden gemaakt door er een spelleider bij in te schakelen.

Programmering

Vanuit de algemene ervaring dat onderwijsprogramma's zo vol zijn dat het moeilijk is om met een project als Natuursprong basisscholen te bereiken, hebben de organisatoren de pilot als buitenschoolse activiteit aangeboden. De pilot is daarom (voornamelijk) geprogrammeerd op woensdagmiddagen en in de herfstvakantie. De vraag is waar afnemers behoefte aan hebben. Dat blijkt voor alle (typen) afnemers anders te zijn:

- De Brede School in Breda wilde toch het liefst binnen schooltijd aan de pilot deelnemen. Ook door andere afnemers is ingebracht dat basisscholen activiteiten als Natuursprong wel, en het liefst in het onderwijsprogramma willen opnemen, dus binnen schooltijd. Dat heeft onder meer met hun budget te maken: binnen schooltijd kunnen de kosten voor een dergelijke activiteit uit het onderwijsbudget worden betaald.
- Het wijk-/welzijnswerk heeft voorkeur voor buitenschoolse activiteiten, liefst op woensdagmiddag en in de vakanties. Vooral in vakantieperiodes is een dagvullend programma welkom, wat met Natuursprong te realiseren is.
- De BSO geeft aan na schooltijd te weinig tijd te hebben voor een activiteit als Natuursprong. Op woensdagmiddagen zijn er vaak minder kinderen bij de BSO, al zijn dat wel vaak de kinderen uit achterstandswijken, die men vooral deze activiteit zou willen aanbieden. Bij deze afnemer gaat de voorkeur uit naar vakantieperiodes.

Voor wat betreft de tijd van het jaar is de conclusie dat Natuursprong kan worden aangeboden vanaf april/mei tot en met de herfstvakantie, half oktober. In april en oktober zou het programma het liefst in de middaguren moeten worden aangeboden, als het gras weer droog en de temperatuur het aangenaamst is.

Conclusie: de afnemers hebben elk een andere voorkeur voor wat betreft de programmering van een project als Natuursprong. Het komt er op neer dat Natuursprong in feite tussen april/mei en half oktober op elke dag, binnen en buiten schooltijd en op schooldagen maar ook in vakantietijd wel aftrek zal vinden. De wens van de Brede School in Breda om binnen schooltijd aan Natuursprong deel te nemen, maakt ook duidelijk dat de verwevenheid van Brede Scholen met het onderwijs (de scholen) groter is dan door de organisatoren werd verondersteld.

Op de beurt wachten bij de kabelbaan in Speelbos Boeverijen

■ Terugblikkend...

Hoe de kinderen het vonden

Voor alle afnemers is het duidelijk dat de kinderen het erg naar hun zin hebben gehad. Begeleidsters waren soms verbaasd over de inschikkelijkheid van 'hun' kinderen en vonden het fantastisch om te zien hoe blij en enthousiast de kinderen waren. Ook de kinderen zelf hebben overgebracht dat ze het erg leuk vonden.

Suggesties ter verbetering

Een heel aantal suggesties is al bij de andere onderwerpen ter sprake gekomen. Hier beperk ik me tot suggesties die nog niet eerder aan bod zijn gekomen.

Communicatie

Het begrip communicatie is vaak gevallen, in relatie tot verschillende onderwerpen:

- Breng ouders goed op de hoogte van de aard van de activiteiten en wijs ze op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van geschikte kleding.

- Laat spelleaders op tijd weten hoeveel kinderen van welke leeftijd aan het programma zullen meedoen. Op die manier kan voor voldoende spelleaders worden gezorgd en ervoor worden gezorgd dat het programma goed aansluit bij de verschillende leeftijdsgroepen.
- Maak aan begeleiders van de kinderen duidelijk wat er van ze wordt verwacht. Begeleiders kunnen een rol krijgen in het programma, bijvoorbeeld als ‘extra paar ogen’ in gebieden die minder overzichtelijk zijn, of als de groepen erg groot zijn. Begeleiders kunnen kinderen ook helpen bij bepaalde spelletjes (denk aan het Zweeds Loopspel). Om voor iedereen als hulp herkenbaar te zijn, zijn er in Breda hesjes beschikbaar. Denk er ook aan de spelleaders te informeren over het aantal hulpen waarop ze kunnen rekenen.
- Zorg voor een goede overdracht van informatie wanneer er sprake is van vervanging, bijvoorbeeld bij ziekte.
- Geef in gebieden als de Stadswaard uitleg aan de kinderen over hoe ze om moeten gaan met de aanwezige runderen en paarden en geef kliminstructie waar dat aan de orde is.

Rol van de gemeenten

Zowel in Breda als in Nijmegen is de rol van de gemeente ter sprake gekomen.

In Nijmegen zouden activiteiten als die van Natuursprong ook door buurtsportwerkers van de gemeente in het park in de eigen buurt kunnen worden aangeboden.

Staatsbosbeheer wil wel met Natuursprong bereiken dat kinderen de weg naar een Speelbos weten te vinden, maar nog belangrijker is toch dat Natuursprong kinderen enthousiast maakt om buiten te gaan spelen. Als tussenoplossing zou een project kunnen starten met activiteiten in een Speelbos en vervolgprogramma's in de eigen omgeving kunnen worden aangeboden.

Ook in Breda wordt door Breda-Actief, dat voor de spelleaders heeft gezorgd, geadviseerd om het project structureel in te bedden binnen de gemeentelijke activiteiten.

Aanbevelingen

In de voorgaande paragrafen zijn veel aandachts- en verbeterpunten ter sprake gekomen. De belangrijkste worden hier nog eens bij elkaar gezet:

Met betrekking tot de organisatie:

- Zorg ervoor dat alle contacten met (potentiële) afnemers via één contactpersoon lopen.
- Hou er rekening mee dat afnemers en spelleiders 6 maanden van tevoren willen weten wanneer activiteiten plaatsvinden om ze te kunnen opnemen in hun planning.
- Geef begeleiders van de kinderen een duidelijke rol tijdens de activiteiten en zorg er dan ook voor dat ze herkenbaar zijn.
- Informeer de spelleiders over aantallen en leeftijden van deelnemers en over het aantal begeleiders dat bij de activiteiten kan worden ingezet.
- Communicatie is een sleutelwoord in het geheel, niet alleen richting afnemers en spelleiders, maar ook richting ouders, bijvoorbeeld over geschikte kleding. Zorg ook voor een goede overdracht van informatie wanneer er sprake is van vervanging van spelleiders, afnemers of begeleiders.

Met betrekking tot de programmering:

- Elke afnemende instantie heeft eigen wensen ten aanzien van de dag en het tijdstip waarop ze aan een programma als Natuursprong willen meedoen. Dat betekent dat ook andere momenten dan woensdagmiddagen en vakantiedagen voor de pilot in aanmerking komen. Vraag potentiële afnemers naar hun voorkeuren en stem die af met de spelleiders. De periode van april/mei tot half oktober wordt qua weersverwachting en temperatuur het meest geschikt geacht.
- Ga na in hoeverre Natuursprong kan worden ingebed in activiteiten die door de gemeenten in gang worden gezet of gesteund.

Met betrekking tot het programma:

- Pas het programma op onderdelen aan, zodat het beter aansluit bij de wensen en mogelijkheden van verschillende leeftijdsgroepen. Een voorbeeld hiervan is het aanpassen van het Zweeds Loopspeel zodat ook kinderen die nog niet goed kunnen lezen, zelfstandig aan het spel kunnen deelnemen. Een ander voorbeeld is het opnemen van survivalachtige activiteiten waardoor kinderen uit groep 7/8 meer zullen worden aangesproken.
- Verstrek (ter plekke) informatie over de natuur in de gebieden, maar ook over spelmogelijkheden of hulpmiddelen om een speurtocht uit te zetten.

Met betrekking tot een evaluatie:

- Informeer afnemers over het feit dat een pilot wordt geëvalueerd en wat daarbij van hen wordt verwacht. Maak bijvoorbeeld ook afspraken over het invullen van evaluatieformulieren door de kinderen.

Bijlage 1

Agenda evaluatievergadering projectteam Natuursprong Breda

NB: de vragen over samenwerking en afstemming, organisatorische randvoorwaarden en meerwaarde van Natuursprong houden verband met de evaluatie van het proces, die door Carolien Daniëls van het NISB wordt uitgevoerd.

Agenda evaluatievergadering projectteam Natuursprong Breda

Datum: Vrijdag 28 november 2008

Tijd: 10.00 – 12.30, met aansluitend broodjes

Plaats: Staatsbosbeheer, werkschuur Breda, Bouvignelaan 35, 4836 AA Breda

1. Opening / welkom
2. Introductie – wie is wie?
3. Evaluatie met afnemers aan de hand van bijgaande vragen
4. Wat verder ter tafel komt
5. Afsluiting

Via het ministerie van LNV heeft Staatsbosbeheer aan Alterra (Wageningen Universiteit en Researchcentrum) gevraagd deze pilot van Natuursprong te evalueren met zowel de deelnemende kinderen als de ‘afnemers’ (scholen, BSO, wijkwerk via welke de kinderen voor Natuursprong zijn uitgenodigd). Het doel van deze evaluatie is een grootschaligere pilot die in 2009 is gepland, te verbeteren. De verkregen informatie zal worden verwerkt in een notitie, die uiterlijk 1-1-2009 klaar zal zijn.

Staatsbosbeheer heeft behoefte aan informatie over de volgende onderwerpen:

- Soort afnemende organisatie, in combinatie met:
 - Enige informatie over de achtergrond van de kinderen (buurt, school, thuissituatie)
- M.b.t. de locatie (Speelbos Boeverijen):
 - Wat vind je van de bereikbaarheid van het Speelbos met fiets, auto of bus?
 - Je mening over wel of geen ‘slechtweer-voorziening’
 - Je mening over de sanitaire voorzieningen
 - Je mening over de omvang/bespeelbaarheid/buikbaarheid van het terrein
 - Nodigt het terrein uit er ook vaker zelfstandig gebruik van te maken (heb je misschien al plannen daartoe)?
 - Wat zou er aan het terrein toegevoegd moeten worden om het voor kinderen (en hun ouders) nog aantrekkelijker te maken?
 - Hoe vaak kun je het best met de groep kinderen het natuurterrein bezoeken om het doel te bereiken dat ze er zelf of met ouders naar toe zullen gaan?
- M.b.t. het programma en de kinderen:
 - Hoe waardeer je het (beweeg)programma?
 - Voor welke leeftijdsgroep is het programma het meest geschikt?
 - Voor welke doelgroep (BSO, JB of OWS) is het programma het meest geschikt irt het doel om kinderen die weinig tot nooit in de natuur komen?
 - Zou je het programma in de toekomst willen afnemen (heb je misschien al plannen daartoe)?

- M.b.t. organisatie:
 - Hoe waardeert u de organisatie?
 - Is de juiste aanpak gekozen bij het werven van de kinderen; zo nee: suggesties ter verbetering?
 - Op welke middag in de week zou het programma naar uw mening moeten worden aangeboden, en tijdens schoolweken en/of in vakanties?
 - Heeft u voorkeur voor een binnenschoolse of buitenschoolse activiteit?

- Samenwerking en afstemming:

(NB: Bij deze vragen is het van belang dat we telkens twee zaken voor ogen hebben, nl. de organisatie van het project op lokaal niveau en de uitvoering van de activiteit zelf)

 - Op welke manier heeft de samenwerking en afstemming tussen de lokale partijen plaatsgevonden? Zowel in de organisatie op lokaal niveau als tijdens de uitvoering van de daadwerkelijke activiteit?
 - Waren uw/ieders taken en verantwoordelijkheden duidelijk?
 - Hoe hebt u deze samenwerking en afstemming ervaren? Heeft de samenwerking goed gewerkt?
 - Kunt u minimaal twee succesfactoren noemen met betrekking tot de samenwerking?
 - Kunt u minimaal twee verbeterpunten noemen met betrekking tot de samenwerking?

- Organisatorische randvoorwaarden:
 - Is het binnen het project duidelijk wie wanneer aansprakelijk is bij calamiteiten?

- Meerwaarde:
 - Wat is voor u de meerwaarde van dit project? Waarom zou u in de toekomst blijven deelnemen aan Natuursprong?

- Terugblikkend:
 - Wat is je beeld van hoe de kinderen het vonden?
 - Wat heb je (de organisatie) terug gehoord van de kinderen?
 - Suggesties voor verbetering in algemene zin?

Bijlage 2 – Vragenformulier voor de kinderen

Spelen in de Natuur Vragenlijst

Uitleg

Samen met klasgenootjes, vriendjes en vriendinnetjes ben je gaan spelen in de Stadswaard (Nijmegen) of het Mastbos (Breda). Wij zijn heel erg benieuwd wat je daarvan vond. We willen je daarom graag een paar vragen stellen. Die vragen staan in deze vragenlijst. Als je kunt, mag je ze zelf invullen. In de groene vakken lees je wat je moet doen. Als je iets niet begrijpt, vraag het dan aan de begeleider van je groep.

Vragen over jezelf

1. Hoe oud ben jij? jaar

2. **Kleur één rondje:**

Ik ben een meisje jongen

3. **Kleur één rondje:**

Ik woon in Nijmegen Breda

4. Op welke school zit jij?

.....

Vragen over Natuursprong

5. Met welke groep heb je aan Natuursprong meegedaan?

Brede School of Open Wijkschool

Buitenschoolse Opvang

Jantje Betondag

6. Op hoeveel dagen heb je aan Natuursprong meegedaan?

1 dag 2 dagen 3 dagen

7. Ben je daarna nog wel eens in de Stadswaard of in het Mastbos gaan spelen?

ja, nogkeer

nee, maar ik zou daar heel graag nog eens gaan spelen

nee, want.....

8. Hoe leuk vond je het om mee te doen aan Natuursprong? *Je mag één antwoord kiezen. Als je het heel erg leuk vond, kleur je het rondje onder het lachende gezichtje 😄. Als je het helemaal niet leuk vond, kleur je het rondje onder 😞. En anders kies je een van de twee gezichtjes in het midden, als je het gewoon wel leuk, of niet zo leuk vond.*

			
heel erg leuk	wel leuk	niet zo leuk	helemaal niet leuk
☐	☐	☐	☐

9. Wat vond je het **aller-leukste** om te doen tijdens Natuursprong? *Je mag maximaal drie dingen noemen.*

.....
.....
.....

10. Wat vond je **niet leuk** om te doen tijdens Natuursprong? *Je mag maximaal drie dingen noemen.*

.....
.....
.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst! 🙌

Mariëtte Custers
en alle mensen van Natuursprong